

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

18 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski

SSN Ewa Stefańska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 czerwca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 28 kwietnia 2022 r., I ACa 573/21,
w sprawie z powództwa P.R. i A.R.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

1) oddala skargę kasacyjną;

**2) zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwoty po 2 700 zł
(dwa tysiące siedemset) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym, z odsetkami
w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu
świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia
doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia
zapłaty.**

Maciej Kowalski

Adam Doliwa

Ewa Stefańska

ag

UZASADNIENIE

Powodowie P.R i A.R. złożyli pozew przeciwko Bank spółce akcyjnej w W. o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu na cele mieszkaniowe z 9 kwietnia 2008 r. i zasądzenie od pozwanego na rzecz ich rzecz kwoty 231 887,77 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 30 września 2020 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 16 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie ustalił, że pomiędzy powodami a pozwanym nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu na cele mieszkaniowe [...] (punkt I), zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 231 887,77 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 30 września 2020 r. (punkt II) i orzekł o kosztach postępowania (punkt III).

Sąd Okręgowy wskazał, że w rozpoznawanej sprawie bezsporne było, iż w chwili zawierania umowy o kredyt powodowie byli konsumentami, a nadto, że zaciągnięty kredyt był przeznaczony na cele mieszkaniowe i nie miał związku z działalnością gospodarczą. Mając na względzie wykładnię art. 385¹ § 1 k.c. oraz dyrektywy 93/13, uznał, że brak jest podstaw do przyjęcia, aby sporna umowa kredytu była nieważna z uwagi na jej sprzeczność z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa. Wskazał, że umowa zawarta przez powodów z poprzednikiem prawnym pozwanego nie stoi w sprzeczności z art. 69 pr. bank.

W ocenie Sądu pierwszej instancji analiza całokształtu materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że zawarte w spornej umowie kredytu postanowienia zawarte w § 2 ust. 2, § 4 ust. 1a, § 8 ust. 2, § 8 ust. 5, § 9 ust. 2 zd. 2-4 są abuzywne, a tym samym nie można uznać ich za wiążące w odniesieniu do powodów. Prowadzi to do nieważności umowy, gdyż zakwestionowane postanowienia określają główne świadczenia stron i bez nich nie sposób mówić o jej wykonaniu. Powyższa ocena, zdaniem Sądu, dotyczy także postanowień zawartych w § 8 umowy, gdzie wskazano, iż oprocentowanie początkowe kredytu wynosiło 4,94% w skali roku i składało się

z marży Banku w wysokości 2,05% oraz stawki LIBOR-3M, jednakże bez wskazania jakiej waluty dotyczy. Sąd Okręgowy uznał, że niedozwolony charakter mają zarówno postanowienia przewidujące stosowanie kursów wyznaczanych przez Bank przy wykonywaniu mechanizmu indeksacji, jak i klauzul indeksacyjnych w całości, a także klauzuli zmiennego oprocentowania, zawarte w § 2 ust. 2, § 4 ust. 1a, § 8 ust. 2, § 8 ust.5, § 9 ust. 2 zd. 2-4 umowy.

Zdaniem Sądu Okręgowego, nie można uznać, że powodowie zostali w sposób wyczerpujący i zrozumiały poinformowani o skutkach, jakie wiążą się z zastosowaniem mechanizmu indeksacji. Wskazał następnie, że nie są jednoznaczne postanowienia dotyczące znajdujących zastosowanie kursów walut, czyli postanowienia wprowadzające ryzyko spreadów walutowych w rozumieniu orzecznictwa TSUE. W ocenie Sądu pierwszej instancji, klauzulę indeksacyjną (w tym same postanowienia dotyczące przeliczania kwoty kredytu złotówkowego na walutę obcą) oraz klauzule zmiennego oprocentowania należy uznać za określającą podstawowe świadczenia w ramach zawartej umowy.

Przy tym, wprowadzenie powyższych postanowień należy uznać za naruszające dobre obyczaje, gdyż następowało z wykorzystaniem przewagi kontraktowej Banku, który dysponując nieporównywalnie większymi możliwościami należytej oceny ryzyka wiążącego się z indeksacją kredytu, jak również możliwościami zabezpieczenia własnego ryzyka wynikającego z zawarcia umowy, wprowadzając do niej postanowienia chroniące przede wszystkim własne interesy i czyniąc to bez udzielenia kredytobiorcy - na etapie zawierania umowy - odpowiednich informacji i ostrzeżeń.

Na skutek kontroli abuzywności ww. postanowień Sąd Okręgowy uznał sporną umowę za nieważną. Jednocześnie - w ocenie Sądu pierwszej instancji - brak było podstaw do zastąpienia abuzywnych postanowień umowy jakimikolwiek innymi postanowieniami mogącymi wynikać z przepisów o charakterze dyspozytywnym, bowiem na dzień zawarcia spornej umowy, brak było w przepisach prawa polskiego przepisów mogących wypełnić lukę powstałą w wyniku stwierdzenia bezskuteczności postanowień odnoszących się do kursów waluty.

Wyrokiem z 28 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację pozwanego.

Sąd odwoławczy podzielił - co do zasady - ocenę prawną dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, prowadzącą do przyjęcia - w oparciu o art. 385¹ § 1 i 2 i art. 58 § 1 k.c. - że z uwagi na bezskuteczność abuzywnych klauzul waloryzacyjnych zawartych w § 2 ust. 2; § 4 ust. 1a; § 8 ust. 2 i 5; § 9 zd. 2-4 umowy oraz braku możliwości wypełnienia luk w umowie powstałych po ich eliminacji - umowa kredytu jest nieważna. Sąd Apelacyjny podkreślił, że klauzule waloryzacyjne zawarte w postanowieniach § 2 ust. 2; § 4 ust. 1a; § 8 ust. 2 i 5; § 9 zd. 2-4 umowy są w świetle art. 385¹ k.c. nieuczciwe, a przez to niedozwolone (abuzywne), ponieważ nie były indywidualnie uzgodnione; dotyczą sformułowanego niejednoznacznie głównego świadczenia; a ukształtowane nimi prawa i obowiązki stron rażąco naruszały interesy konsumenta oraz pozostawały w sprzeczności z dobrymi obyczajami.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Okręgowy trafnie zakwalifikował roszczenie objęte pozwem i dla jego oceny prawidłowo zastosował powołane przepisy prawne. Przede wszystkim prawidłowo uznał, że powodowie w momencie zawierania umowy mieli status konsumentów zgodnie z art. 22¹ k.c. Trafna jest kwalifikacja postanowień odwołujących się do klauzuli indeksacyjnej jako dotyczących głównego przedmiotu umowy. Strona pozwana, na której spoczywał ciężar dowodu, nie przedstawiła argumentów pozwalających na przyjęcie, że klauzule dotyczące tych kwestii zostały sporządzone z zachowaniem wzorców przejrzystości opisanymi w art. 4 ust. 2 w zw. z art. 5 dyrektywy 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich. Nie wykazano też, aby warunki te były negocjowane indywidualnie. Jako takie podlegają więc ocenie z perspektywy art. 385¹ §1 k.c., który musi być odczytywany w kontekście art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sąd Apelacyjny podkreślił, że przedmiotowe postanowienia umowne nie zawierają

przejrzystego opisu mechanizmu waloryzacji, dzięki któremu powodowie mogliby samodzielnie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające z tych postanowień konsekwencje ekonomiczne. Postanowienia te są nietransparentne, nieprzejrzyste i trudne do zrozumienia, a poprzez możliwość dowolnego kształtowania przez pozwany Bank kursu wymiany walut skutkują rażąco dysproporcję uprawnień kontraktowych na niekorzyść powodów i w ten sposób godzą w dobre obyczaje. W łączącej strony umowie zostały zawarte postanowienia określające zasady przeliczenia spłacanych rat, które pozwalają Bankowi jednostronnie kształtować kurs waluty obcej. W chwili zawarcia umowy kredytowej powodowie nie mieli możliwości oceny, jak będzie kształtowała się kwota kredytu ani ich zobowiązanie z tytułu zawartej umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, skarżący nie wykazał także, aby postanowienia umowne dotyczące przeliczania wysokości udzielonego kredytu były negocjowane indywidualnie, mimo że zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c., ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na nim. Jako takie podlegają one więc ocenie z perspektywy art. 385¹ § 1 k.c. Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez stronę powodową postanowień umownych dotyczących indeksacji wynika z samego charakteru zawartej umowy - opartej o treść stosowanego przez Bank wzorca umownego. Sąd odwoławczy podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że utrzymanie w mocy łączącej strony umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF bez uznanych za niedozwolone postanowień regulujących mechanizm indeksacji jest niemożliwe, gdyż prowadziłoby do zmiany charakteru prawnego stosunku obligacyjnego.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną, w której zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. Zarzucił naruszenie art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy kredytu; dalej: „Prawo bankowe”) w zw. z art. 353¹ k.c., art. 358¹ § 2 k.c. oraz art. 5 k.c.; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z 385¹ § 1 k.c.; art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i § 2 k.c.; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 358 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. XLIX ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny oraz art. 41 ustawy z dnia 29 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (dalej: „Prawo wekslowe”); art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach

konsumenckich (dalej: „Dyrektywa 93/13”), art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z 385¹ § 1 k.c.; art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. oraz art. 498 k.c. w zw. z art. 203¹ k.p.c., a wszystkie w zw. z art. 455 k.c. Na tej podstawie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów skarżącego sprowadzających się do podważania ustaleń Sądu Apelacyjnego, że klauzule przeliczeniowe zawarte w zawartej przez strony umowie kredytu miały charakter abuzywny. Skarżący zgłasza w tym zakresie argumenty, które już wielokrotnie były przedmiotem oceny w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Sądy obu instancji trafnie oceniły jako niedozwolone klauzule przeliczeniowe (indeksacyjne) w umowie stron, pozwalające pozwanemu Bankowi na swobodne ustalenie kursu walutowego, po jakim następuje przeliczenie uiszczanych przez powodów spłat kredytu. Stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień, w których możliwość ustalania kursu (a zatem również wysokości świadczeń) zależy od arbitralnej decyzji jednej ze stron, jest już ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki SN: z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22). Klauzula pozwalająca na pełną swobodę decyzyjną banku przy kształtowaniu kursu waluty kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Natomiast zgodnie z zasadą dobrych obyczajów, koszty wynikające z zawartej z konsumentem umowy powinny być możliwe do przewidzenia (zob. wyroki SN: z 8 lutego 2024 r., II CSKP 1474/22; z 24 maja 2024 r., II CSKP 1845/22).

Kolejna grupa zarzutów, dotyczących naruszenia art. 358¹ § 1 k.c., opiera się na twierdzeniu, iż klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa winny być rozpoznawane osobno, co może prowadzić do konsekwencji, iż możliwe będzie utrzymanie umowy kredytu pomimo stwierdzenia abuzywności jednej z nich (klauzuli kursowej). Jak już Sąd Najwyższy wyjaśniał (zob. wyrok SN z 25 lipca 2024 r., II CSKP 1703/22), na gruncie powołanej regulacji przedmiotem oceny jest

postanowienie, a więc wyrażona w określonej formie (przeważnie słownej) treść normatywna, tzn. norma lub jej element określający prawa lub obowiązki stron (zob. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15), a jej punktem odniesienia - sposób oddziaływania postanowienia na prawa i obowiązki konsumenta. Samo postanowienie może bezpośrednio kształtować prawa i obowiązki tylko w sensie normatywnym, wpływając na zakres i strukturę praw lub obowiązków stron. Taka interpretacja pozostaje w zgodzie z powszechnie akceptowanym poglądem, że art. 385¹ k.c. jest instrumentem kontroli treści umowy (stosunku prawnego).

Sąd Najwyższy wielokrotnie już wyjaśniał, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula *spreadowa* nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji klauzule te, składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm przeliczeniowy, są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczepienie jest zabiegiem sztucznym (zob. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 464/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22; z 9 maja 2024 r., II CSKP 170/23). Stanowisko to potwierdzone zostało w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22. Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie.

Odrębną kwestią jest teza skarżącego, iż Sąd Apelacyjny błędnie zastosował przepis art. 385¹ k.c. w związku z uznaniem za abuzywną również klauzuli ryzyka walutowego, określającą główne świadczenia stron, pomimo iż zdaniem skarżącego została ona sformułowana w sposób jednoznaczny. Zarzut ten w istocie odnosił się

do błędnej wykładni tego przepisu, polegającej na błędnej identyfikacji głównych świadczeń stron. Należy stwierdzić, że klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa określają główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Stanowisko to jest obecnie ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki SN: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 oraz tam przywoływane orzecznictwo krajowe i unijne; zob. też wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56). Analizowany zarzut skarżącego odnosi się natomiast w istocie do dokonanej przez Sąd *meriti* oceny dowodów w zakresie tego, czy klauzule te (zwłaszcza – klauzula ryzyka walutowego) zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zarzuty tego rodzaju, odnoszące się do oceny dowodów, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. nie podlegają jednak kontroli kasacyjnej.

Wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd *meriti* prawidłowo ustalił przesłanki jednoznaczności postanowień umowy w zakresie mechanizmów przeliczeniowych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że postanowienia umowne winny być tak sformułowane, aby dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (zob. wyroki SN: z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 875/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 18 maja 2023 r., II CSKP 1164/22). Skarżący nie przedstawił przekonujących argumentów, które by wskazywały, iż ustalenia Sądu Apelacyjnego pozostają w niezgodzie z tymi wymogami.

Kolejna grupa zarzutów skarżącego zmierza do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego, że umowa nie czyniła zadość ustawowym przesłankom jej ważności.

Niezasadne okazały się przede wszystkim argumenty skarżącego co do naruszenia art. 58 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. przez jego nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że w związku z uznaniem klauzul przeliczeniowych za niedozwolone umowa jest w całości nieważna (lub bezskuteczna). Sąd Najwyższy w niniejszym

składzie w tej kwestii podziela w pełni stanowisko Sądu Apelacyjnego. Jest ono przy tym zgodne z aktualnym stanowiskiem orzecznictwa, w którym przyjmuje się, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (zob. wyroki SN: z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, i z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118; postanowienie SN z 22 października 2024 r., I CSK 3462/23).

Nie zasługiwały także na uwzględnienie zarzuty podważające ustalenia sądów obu instancji co do możliwości utrzymania umowy w mocy pomimo stwierdzenia abuzywności jej części postanowień. Uznanie, że postanowienia określające zasady przeliczania kwoty kredytu udzielonego w CHF na złote polskie oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi oznacza, że zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. nie wiążą strony powodowej. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci „przywrócenia” sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (zob. wyrok z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15). Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalilo się stanowisko, że konsekwencją stwierdzenia, iż dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. uchwałę SN z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87; uchwałę składu

siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; SN: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22).

Aktualnie w orzecznictwie dominuje stanowisko, że wspomniana zasada związania stron umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.) nie ma zastosowania w razie uznania za niedozwolone postanowień umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej. W takim wypadku, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. W konsekwencji za nieuzasadnione są zarzuty skargi odnoszące się do możliwości wypełnienia luki w umowie przez odwołanie się do mechanizmu ustalania kursu walutowego przewidzianego w art. 358 § 2 k.c., tj. przyjęcia na potrzeby wyliczeń średniego kursu NBP. Poza tym nie można nie zauważyć, że nawet gdyby doszło do wprowadzenia średniego kursu NBP dla franka szwajcarskiego, to zostałaby rozwiązana kwestia wyłącznie *spreadu* walutowego, natomiast kluczowa jest klauzula ryzyka kursowego, której takie działanie by nie wyeliminowało (zob. wyroki SN: z 12 września 2024 r., II CSKP 189/24, i z 19 grudnia 2024 r., II CSKP 243/24).

Także w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się, że modyfikacja umowy przez uzupełnienie jej luk byłaby sprzeczna z celem zapobiegania kolejnym naruszeniom, co jest istotą Dyrektywy 93/13. Przedsiębiorca, mając świadomość braku sankcji, mógłby w dalszym ciągu stosować nieuczciwe praktyki oraz abuzywne klauzule, bowiem wiedziałby, że jedyną karą byłoby zastąpienie niedozwolonych postanowień innymi, co pozostawałoby bez wpływu na ważność wadliwego stosunku prawnego. Taki wniosek wynika z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którym, gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji

długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 Dyrektywy 93/13 (zob. wyroki: z 14 czerwca 2012 r., C-618/10; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17).

Dodatkowo Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną wskazuje, że skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę może powodować znaczną nierówność praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. W ocenie Sądu Najwyższego, gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie zdecydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat, chyba że z okoliczności sprawy wyraźnie wynikałoby co innego. Poza tym, gdyby kredytujący bank zamierzał w wystarczający sposób poinformować kredytobiorcę będącego konsumentem o niebezpieczeństwach wynikających z długoterminowego kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać oceniona jako nieuczciwa (zob. wyrok SN z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). Kluczowa kwestia ryzyka kursowego została szeroko opisana m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego 29 maja 2024 r., II CSKP 1048/23, i z 19 grudnia 2024 r., II CSKP 243/24.

Również zarzut naruszenia art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. nie zasługiwał na uwzględnienie. W tym miejscu zaznaczyć wypada, iż w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, nr 3, poz. 25) przesądzono, że prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Ponadto w uchwale składu siedmiu sędziów z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c. Wobec powyższego zarzuty skarżącego w tym zakresie okazały się całkowicie chybione.

Z tych samych względów niezasadny był również zarzut naruszenia art. 498 k.c. w zw. z art. 203¹ k.p.c. poprzez nieuwzględnienie zgłoszonego przez

stronę pozwaną zarzutu potrącenia przysługującej mu wobec powodów wierzytelności z tytułu wypłaconego kapitału. Zdaniem Sądu Apelacyjnego złożenie oświadczenia o potrąceniu dla swej skuteczności wymaga, aby dotarło do drugiej strony stosunku materialnoprawnego (art. 61 § 1 k.c.). Sąd odwoławczy uznał jednocześnie, że skarżący nawet w apelacji nie podjął próby wykazania, iż wzywał powodów do zapłaty, a więc, że przedstawiona przez niego do potrącenia wierzytelność była wymagalna. Jednocześnie Sąd Apelacyjny prawidłowo ustalił, że pełnomocnik procesowy powodów nie był umocowany do przyjęcia oświadczenia drugiej strony o potrąceniu. W niniejszej sprawie oświadczenie o potrąceniu dla swej skuteczności powinno zostać doręczone powodom. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela zapatrywanie Sądu drugiej instancji w tej kwestii. Jak już kilkakrotnie wypowiadał się Sąd Najwyższy, pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje bowiem umocowania do przyjmowania w imieniu mocodawcy materialnoprawnych oświadczeń kształtujących (w tym – oświadczeń o potrąceniu). W tym przypadku wykładnia celowościowa ustawowego zakresu pełnomocnictwa procesowego sprzeciwia się przypisaniu rozszerzonych uprawnień (tak Sąd Najwyższy w wyrokach: z 12 października 2007 r., V CSK 171/07; z 10 sierpnia 2010 r., I PK 56/10, i z 12 stycznia 2017 r., I CSK 790/15). Z przywołanych względów niezasadny był także związany z tym zarzut naruszenia prawa procesowego (art. 203¹ k.p.c.).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3, art. 99 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Maciej Kowalski

Adam Doliwa

Ewa Stefańska

(M.T.)

[a.ł]